

IMPROBVS FOENERATORVM
SPIRITVS PARVIS TOE-
mentis exercitum.
SIVE
TRACTATVS
DE
VSVRARIORVM
STATV CALA-
mitoso.

AUCTORE
THOMA TVKO, ANGLO.

S. Leo Magnus.

Fœnus pecunie funus animæ.

*S. Ambrof. Epist. lib. 3. ad Vigilium Episcopum. Tom. 5.
pag. 114.*

Populi sèpè conciderunt fœnus, & ea publici exitij causa extitit.
Vnde nobis sacerdotibus id præcipue curse sit, vt ea vitia resece-
mus, quæ in plurimos videntur serpere.

FRANCO FVRTE

Apud Ioannem Bill.

ANNO M. DC. XVIII.

635:01

HONORATISSIMO, PRUDENTISSIMO AC LITERATIS- SIMO DOMINO, DOMINO FRANCI-

Leo Bacono, Equiti aurato, illustrissimo
Angliae Cancellario, salutem.

Honoratissime Domine, Patrone Colendissime; Multi Aristot.
multa dixerunt & scripserunt aduersus fœnus & fæne- Ethic l.b.
ratores. Aristoteles usuram assert aduersari virtuti, 4.c.3. & Po-
qua wētē xēn̄μα versatur. lit.l.z.c.7.

S. Basilius Magnus appellat eam ἀδόπικον θεῖον Basil. ho-
belluam prodigiosam; cuius scilicet partus longe dixer. mi. adu.
sus est à ceterorum animalium partibus. Semina enim omnia suo tem- vfur.
pore nascuntur, animalia quoque tempore prestituto suos edunt fætus. Idem in.
Fœnus vero hodie nascitur, hodie parere incipit. Animalia etiam, que
cito parunt, cito etiam à partu desflunt: pecunia vero cum aviditate
plus aquo habendi volucrem trahunt originem, infinitam accessionem
tanto progrederentem ulterius recipiunt.

Cælius secundus eam assimilat tabi, Baldus teredini, Gregorius Cœl. antiqu.
10. voragini, Alphonfus rex Harpyiis, Chrysostomus aspidi, Ge le&l.12.
minianus penni aquila, qua (testante Plinio) habent quandam vir- c.24.
tutem corrosuam, unde posita cum aliarum auium plumis eas corrodunt: de natatil.
item vermisbus, de quibus Iob: Qui mē comedunt, non dormiunt, c.97.
& à multitudine eorum consumuntur vestimentum mēum; quia,
inquit, ex multiplicatione usura quandoque etiam vestimentum in pi-
gnus datum consumitur, & transfi ad creditorem.

Antiphanes dicere solebat usuram breues habere delicias, lon Lycoth. ex
gam autem calamitatem. Stobæo.

EPISTOLA DEDICATORIA.

Lib. de

Tob.

Gemin. I.,
de Artifici-
bus c. 90.

Sanctus Ambrosius usurarium vocat hominem odibilem, & maledictum. Geminianus autem iam dictus sic scribit, Usurarius quamdiu detinet alienum bonum, ipse à Diabolo detinetur, & dum pignus accipit à proximo, ipse animam suam impignorat Diabolo. Eum similem ait esse Pygmæis, qui cito crescunt, & cito deficiunt. Nam (ut fertur) in tertio anno sunt perfecte etatis quinquennes pariunt, & in septimo senescunt: sic opes, inquit, usurariorum male acquisita cito crescunt, & cito decrescent.

Plutarch.

Malum plane est hoc hominum genus, sordidum & inhumatum, infame prouersus & odiosum semper & ubique apud omnes, tam Ethnicos quam Christianos. Plutarch. in Lucul. Lucullus usuram prohibuit, Suet. in Iul. Cæs. 42. Iulius Cæsar sortem solummodo solui precepit. Cic. ad Attic. l. 5, epist. 20. Appian. de bel. ciu. lib. 2. Tullius fœnus repressit in Sicilia. Lycurgus Spartam suam ab hac peste liberauit, Asellius Prator nullano huic malo gratiam fecit. Asperis suppliis Amasis affect fœneratores in Egypto. Agesilaus debitorum & fœneratorum nomina tabulasque in mediis flammis conspiciens, Numquam se ignem puriore vidisse dicebat. Huiusmodi item homines in Ecclesia Catholica hoc nomine male audire testantur satis decreta conciliorum, scripta Doctorum, conciones pastorum, & in clamations omnium populorum. Res pro se ipsa loquitur.

Plal. 109. II.
Basil. adu.
usur.

Fœneratorum autem omnium pejimi sunt, qui Christiani non usurpans, dum Christianis fœnerant. Baptizati certe peiores sunt circuncisis. Ipsi enim non dant in usuram fratribus suis: illi vero, nulli: fraternitatis habitatione, omnibus fœnerant indifferenter. Suavis eis est odor lucri ex cuiuslibet crumenâ. Ipsi non agnoscunt Ecclesiam Christianam, illi vero in Ecclesia viuunt, seque eius membra esse credunt. Sed Ecclesia opus est ciuibns, qui ei parere didicerunt. Rebelles & immorigeros, quales sunt usurarii, profuis non agnoscit. Itos inter pestes numerat, ac flagella, secundum illud Davidis, Illaqueat fœnerator omnia, quæ ei sunt. Horrendum est quidem incidere in manus fœneratorum. Πονεγ̄ δόσις ἐκπίσχει, καὶ διδύνη, καὶ λαμβανόντι:

72

EPISTOLA DEDICATORIA.

5

τῷ μὲν ἐις χρηματο, τῷδ' ἐις Ψυχὴν Φέρεσσε τὸν ζητητόν. Egenūs pene innumeris, nec non Nobilium, ac dinitum aliorum, per eisdem ingentia hinc mala perenni quasi lege succrescent, & cumulantur.

Muli (inquit boni isti viri) ditantur faenore. Πλέος δὲ οἱ Basili. vbi
μακρῇ θεόχων ἀνάπτου. Ego vero plures ad restitutio adactos esse puto,
supra.
inquit S. Basilus. Liuius item, longa experientia doctus & ductus,
at usuram damnosissimam effectam diuitibus. Sed esto: multi hac
ratione ditescant. Nouerint tamen nihil illis licere, quod mandatis Dei
repugnat.

Propter utilitates, quæ per accidens possunt evenire, non sunt dicenda bona, quæ per se, & suo genere mala sunt, ut inendacium, fornicatio, &c. Transgreditur vero mandata diuina, qui cuncte faenerat, qualisqualis sit, qui faenori sumit. Paries enim intergeritius diruitur. Non est Iudeus, neque Gracus: non est disues, neque pauper. Nobis ille fratri & proximo esse debet, quicunque auxiliū nostri in diget.

Ista hic ego commemoro, eruditissime Domine, non quod Honoratum tuum lateant, tanquam noua & inaudita; quippe qui sis magna experientia, atque adeo legum scientia, omnique liberali eruditione instructissimus.

Hac, inquam, narro, ac Honori tuo omnia hac mea quantulacunq; dedico: idque dupli nomine.

Nam & maiora multo Dominationi tuae debo, & ad officium tuum pertinet non solum faeneratores, sed iniquos alios omnes reprimere ac pessindare. Es enim, ut scis ipse optime, aequitatis custos, iniquitatis depulsor, viduarum, pauperum & oppressorum vindex ac defensor. Quae munus hoc plane excelsum ac diuinum decent, queque oportet fieri, facere pergas. Vt duis succurras, pupilles protegas, pauperes defendas, faeneratores aliosque hominum oppressores Lupos coerceas, tortores istos, quando tibi obuiam fiant, torqueas. Ha tibi erunt artes, Domine, hic labor, hoc opus, hac via felicitatis aeterna conseguenda.

Chemnit.
ex Gerfone:
loc. com.
De pauper-
itate.
Eph. 2.
Galat. 3.
Colos. 3.

A 3 Digne-

EPISTOLA DEDICATORIA.

Digneris queso. Domine honoratissime, me meosque aduersus vsu-
ram labores honorifico tuo fauore & prasidio decorare. Deus ac Domi-
nus noster Iesus Christus se decores ac seruet in aeternum. Londin. Fe-
bruar. 10. 1617.

Honori tuo addictissimus

Thomas Tuke.

Capit-

Capita huīus Libri.

1. Fœneratores non sunt germani Catholici.
2. Christus non est Caput fœneratorum.
3. Fœneratorum Deus est Diabolus , vel,
Fœneratorum Deus est idolum.
4. Fœneratores sunt crassi Peccatores.
5. Fœneratores non sunt nati ex Deo.
6. Fœneratores immerito dicuntur Christiani.
7. Fœneratores maledictioni Dei sunt subiecti.

FOE-

FOENATORVM STATVS CALAMI- TOSVS.

Ind. 13.

CRIPTVR O mihi de magnis & multiplicibus
fœnatorum miserijs in mentem venit sententia
hæc beati Apostoli ludæ, *Alios habito delectu commi-*
seramini : alios verò terrore seruare , ex flamma rapientes.

Fœnatores omnes in Ecclesia viuunt , iā ipsi
flammis versantur , ac proinde seuerâ præsentis periculi de-
nuntiatione sunt absterrendi. Misericordia fœnatorum tremen-
dæ palam fient omnibus exthesibus , quas hic propono , & ex
composito paucis absoluo. Sed quia otiosus est labor scripto-
ris , nisi Spiritus S. adsit cordi lectoris : nisi enim intus sit , qui do-
ceat , scriptoris calamus , vt & præconis lingua , exterius in va-
num laborat : vbi verò Deus doctor est , citò discitur , quod do-
cetur : neque illa in discendo mora est , vbi Spiritus Dei magi-
ster adest : Deum igitur Patrem oro , necnon filium vnigeni-
tum , ac æteinum , Dominum Iesum Christum , cui ego vermis
contemptibilis in Euangeliō seruio , vt & me & scriptiunculas
huius meæ lectores omnes Spiritus sui Sancti flatibus salutiferis
honorare dignetur.

Ne quis autem aliorum ac res est , accipiat , & male inter-
pretetur , quæ ego non malè scribo , pauca quædam de me &
fœnatoribus præmittenda , nullatenus prætermittenda , iu-
dico.

Ad me quod attinet , Personas ipsas fœnatorum amo ,
Pecca-

FOENERATOR. STATVS CALAMITOSVS.

Peccata nō amo, Homines diligo, fœnora odio habeo, vt odio-fugio. Eos, vt conuertantur & viuant, quæro, hæc ne nomi-nentur inter Christianos cupio. Quæcunque hic scribo, ex a-more veritatis, virtutis & proximi scribo, nec non ex odio fal-si, iniusti, & aduersarij illius communis humani generis, qui, tanquam leo rugiens, obambulat quærens, quem deglutiat.

Per fœneratores intelligo tocoglyphos eos omnes, qui vel contra scientiam, & conscientiam suam, pecuniam aut res alias, quæ pecunia & stimari solēt, fœnori dant, & fœnus facere consueunt: Vels preta Dei & Ecclesiæ Catholicæ sententia, authoritate, ac doctrina, credunt usuram licitam esse, atque iuxta vanitatem & cupiditatem cordis sui profani usuram exigunt à proximo, & fœneratoriam artem gnauiter exercent. Fœnus appello pactum ex mutuo lucrum, Ambros. lib. de To-bia, cap. 14. *Eteſca uſura eſt, & veſtis uſura eſt, & quodcumque ſorti accedit, uſura eſt.* Concil. Agath. Tom. 2. pag. 308. *Uſura eſt, vbi amplius requiritur, quam datur.* Vel ut Philip. Milanch. ait: *Uſura eſt lucrum ſupr.: ſortem exactum, tantum propter officium mutuationis.*

FOENERATORES ISTOS QUA- lescunque calamitosos effe affero.

NAM I. Fœneratores non sunt germani Catholicæ, sunt igitur ca-lamitosi.

Antecedens cur negetur? Ecclesia enim Catholicæ, quæ 2. Tim. 3: columnæ eſt & ſtabilimentum veritatis, mater æqua, non ini-qua nouerca, condemnat fœnus & fœneratores. Id quod avaropiratas patet ex concionibus, odio denique & infamia, qui-bus fœneratores tanquam humanitatis hostes, & communes pestes, vndeque premuntur. Solemne autem quoddam eſt apud Ecclesiæ Catholicæ condemnare Catholicos adul-te-tios, & spurios, non veros & germanos. Vitia & vitiosos, ſolet

B repre-

reprehendere: non solet eos censere peccatores, qui peccati nihil admittunt, neque illud sentire per se illicitum & improbum, quod in se nihil mali habet. Hoc faciunt priuati aliqui Spiritus, non hoc facit *Sancta Catholica Ecclesia*, Spiritu Sponsi sui, Spiritu veritatis acta & animata.

*Vincent. lib.
contra hares.
cap. 15.*

Sed audiamus sanctum *Vincentium Litinensem*, qui viuis colorib. pictor bonus bonum pingit Catholicum. Ille (inquit) est verus & germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui diuinæ Religioni, qui Catholicæ fidei nihil præponit, non hominis cuiuspiam authoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non Philosophiam: sed hæc cuncta despiciens, & in fide fixus, & stabilis permanens, quicquid vniuersaliter antiquitus Ecclesiam Catholicam tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum creendumque decernit. Quicquid vero ab aliquo deinceps uno, præter omnes vel contra omnes Sanctos nouum & inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed ad tentationem potius intelligat pertinere: hæc ille. Vsuram autem religioni diuinæ contraria est, ut ex Deut. 27. Psal. 15. Ezech. 18. & alijs Scripturæ locis liquet: dogmati etiam vniuersalis Ecclesiæ contradicit, qui usuram dictam licitam esse dicit & docet, aut fœnus facit. Ecclesia enim per omnia secula damnauit usuras: neque ea sola, sed & ipsi Ethniciratione naturali illuminati ac vieti, fœnora tanquam turpia, iniusta & pernicioſa, improbarunt.

Dicent fœneratores te didicisse usuram licitam esse. A quibus, quæſo? A ſeipſis? Qui ſui ipſius doctoř & discipulus eſt, ſtultum habet doctorem, ſtultum discipulum. Qui à ſeipſo dicit, quod Ecclesia nescit, nō ſe, ſed ruinam ſibi addicat. Qui non vult veritatem ab Ecclesia diſcere, ſolet iſi ſæpius errores aduersus Ecclesiam docere. Sunt illi filij ſine patre, milites ſine ducib. discipuli ſine doctořibus, qui mullos legitimos doctores habent nec agnoscunt, quorum doctriň credere & obedire obligatos ſe eſſe iudicant, ſed contempta Dei & Ecclesiæ doctrina,

STATVS CALAMITOSVS.

21

Errina, errores eudunt, & proarticulis fidei habent. Oportet Christianos esse pueris similes, qui humiles & dociles sunt, ac tutoribus & pædagogis suis se se libentissimis animis submitunt, ut sapientia ac bonis artibus imbuantur.

Sed doctrinam hanc suam ex alijs didicerunt. Bene est. Ex quibus alijs? Ex paucis quibusdam, ijsdemque nuperis, & nouitatum nimium studiosis. Dediscait igitur bene, quod didicereunt non bene. Quod vbique, quod semper, quod ab omnibus creditum est, credant. Quodcunque in Ecclesia, Dei agricultura, fide patrum satum est, hoc idem filiorum industria decet excolatur & obseruetur: hoc idem floreat & maturescat, hoc idem proficiat & perficiatur. Vitetur nouitas, seruetur antiquitas. Si quando pars contra vniuersitatem, nouitas contra vetustatem, vius vel paucorum errantium dissensio contra omnium, vel certe multo plurium Catholicorum cōsensionem rebellauerit, præferant partis corruptioni vniuersitatis integritatem: in qua eadem vniuersitate nouitatis profanitati antiquitatis religionem, itemque in ipsa vetustate, vius siue paucissimorum temeritati, primum omnium generalia, si qua sunt, vniuersalis concilij decreta præponant. Tunc deinde, si id minus est, sequantur quod proximum est, multorum atq; magnorum consentientes sibi sententias magistrorum, & patrum, qui in fide & communione Catholica sancte, sapienter, constanter viuentes, docentes & permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo fœliciter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est, ut quicquid vel omnes, vel plures, uno eodemq; sensu manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam consentiente sibi magistrorum concilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmauerint, id pro indubitate, certo, ratioque habeatur. Quicquid vero quamuis ille sanctus & doctus, quamuis Episcopus, quamuis Confessor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias, & occultas, & priuatas opiniunculas à communis, publicæ ac generalis sententiæ authoritate secretum sit. Hæc Vins. Lirin. At

*Vincent. Lir.
cont. hars.
cap. 38.*

Ibid. cap. 39.

B 2 Conc.

FOENERATORVM

Conc. Nic. Ve. 18. Conc. Arelat. 2. c. 14. Conc. Colon. p. 2. c. 31.
 Conc. Laod. cap. 15. Conc. Carthag. 6. c. 17. Conc. Tur. 1. c. 13.
 Conc. Eliber. c. 20. Conc. Lat. p. 1. cap. 23. Conc. Lugd. 1. c. 3.
 Conc. Vienn. sub Clem. 5. Concilia, & Patres tam Græci quam
 Latini, uno ore & consensu usuram, tanquam rem illicitam &
 prohibitam, damnauerunt: ne unus quidem, ut puto, ante no-
 stra tempora dari potest, qui eius defensor exitit, absit igitur ut
 vniuersalis dogmatis veritate dimissa, unius hominis, vel saltē
 paucorum, eorundemque forsitan foeneratorum, se & temur erro-
 rem, & mores malos.

Seuerunt maiores nostri antiquitus in hæ Ecclesiastica
 segete tritieæ veritatis semina, usuram illicitam & iniustum
 esse docuerunt: iniquum valde & incongruum est, ut nos eorum
 posteri pro germana veritate frumenti subditum zizaniæ eli-
 gamus errorem, & usuram licetam ac iustæ esse statuamus. Ne-
 fas est ut antiquitate relicta, nouitatem amplectamur. Debe-
 mus cum Ecclesia doctores recipere, non cum doctoribus Ec-
 clesiæ fidem deserere debemus. Error doctoris est tentatio di-
 scipulorum: & tanto maior est tentatio, quanto ipse est doctior
 quanto ipse videtur sanctior, qui errat, & errores spargit. Deus
 autem noui quiddam in Ecclesiam induci sinit, non ut illud im-
 bibamus, sed ut sinceritas constantia, & dilectio nostra nobis &
 alijs manifestentur.

Quod autem ad doctores noui istius dogmatis attinet,
 sciant proprium esse Christianæ modestiæ & grauitatis, nō sua
 posteris tradere, sed à Maiorib. accepta seruare. Ecclesia Chri-
 sti sedula & cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil
 in ijs unquam permutat, nihil minuit, nihil addit: nō ampu-
 tat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non usur-
 pat aliena. Sanctus autem Stephanus, Episcopus Romanus in epि-
 stola, quæ ad Africam missa est, nihil nouandum esse faxit sed

Vinc cont.
bar. cap. 32.

Apud Cy-
priam lib. 2.
Ep. 7. Lirin.
vint. bar. c. 9.

quod traditum est, seruandum id esse statuit. Intelligebat etenim vir sanctus (inquit D. Vincent.) & prudens, nihil atud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, qua fide à patribus sus-

cepimus

scepta forent; eadem fide filijs consignarentur, nosq; religio-
nem non qua vellemus ducere, sed potius, qua illa duceret, se-
qui oportere. Adnunciare ergo aliquid Christianis Catholi-
cis, præter id, quod acceperunt, nunquam licuit, nusquam li-
cet, nunquam licebit. Abdicata etenim qualibet parte Catho-
lici dogmatis, alia quoq; atque item alia, ac deinceps alia & alia
iam quasi ex more & licito abdicabuntur. Porro autem singu-
latim partib. repudiatis, quid aliud ad extreum sequetur nisi
vt totum pariter repudietur? Quæ cum ita sint, est ne aliquis
vel tantæ audaciæ, qui præter id, quod apud Ecclesiam adnun-
ciatum est, adnunciet: vel tantæ leuitatis, qui præter id, quod
ab Ecclesia accepit, accipiat? Auertat hoc à suorum mentibus
nefas Dominus Iesus Christus, sitque hic potius impiorum
faror.

Vincent. cap.
14.21.31.

Sed ego nunc ad fœneratos nostros *Anglicanos*, quorum
ipse *Anglus* resipiscientiam intensius opto, sermonem meum
conuertam. Putatis, scio, licere vobis pecuniam vestram fœ-
nerare fratribus vestris. Sed audite quæso, Quæ hic bona pu-
tantur, hæc sèpe in cœlo mala iudicantur. Licet, quialibet.
Stat pro ratione voluntas. Licet, sed quæ legi dicite. Leges re-
gni improbant, non approbant usuram. Omnes ordines regni
in Parlamento congregati ingenue & pleno ore illicitam esse
palam profitentur. Leges & doctrina totius Ecclesiæ fœnora
vestra condemnant; Pastores animarum vestiarum vos, usu-
ramque vestram, ut Diabolicum inuentum, improbant & re-
prehendunt, & quotidie resipiscientiam vestram expectant o-
ptant. Homilia 2. part. of the sermon for rogation Wek. que-
dā in authoritate publica stabilita, & Pastorum vestrorum sub-
scriptione confirmata d'sertis verbis affirmat & docet fœnera-
tores opes suas à Diabolo accipere, quas sibi parat per usuram,
cultoresque esse Diaboli ad eum que genua sua ipsius iussu fle-
ctere. Dicitis sancti s. quosdam Ministros docere usuram lici-
tam esse. Væ illis sanctis, si qui sint huiusmodi, doctoribus. Cœ-
corum cœci sunt ductores. Ministri *Mammonæ* sunt potius,

Glanvil. lib.
7. cap. 16.
Elizab. An-
no 1584.

Canones Sy-
nodi Lond.
Anno 1584.
c. 4.

FOENERATORVM

quam Dei: Ventri seruiunt, non Christo. Animas vestras perdunt, non ædificant. Oportet vos præpositis ac pastoribus vestris, qui excubant pro animabus vestris, obedire. Qui hædercent, pastores vestri non sunt, sed impostores. Privati sunt beneficiis suis propter schismata & errores suos. In Ecclesiis doctrinam suam nouam non audent prædicare, sed ea vos furtim imbuunt in domibus ac epulis vestris, & per blandiloquentiam & assentationem corda vestra seducunt. Fidem (Fænoris Doctores intelligo.) isti non prædicant, sed pervertunt: loqui nec tamen tacere possunt; scripturas docent, quas non intelligunt: dogmata tradunt, quæ non ab Ecclesia didicerunt, eruditorum nomen affectant, prius imperitorū magistri, quam doctorum discipuli, & obedientiam vestram postulant, ipsis antitypis & refractariis existentibus. Nouerint omnes isti, non ductores, sed seductores, concilium primū *Carthaginense* usuram ~~usurpatione~~ id est, turpem & sordidum quæstum iudicasse. Sciant Concilium Eliber, fæneratores omnes puniuisse; Clericos graduum amissione, Layos excommunicatione. Serio, semperque in memoria teneant & perpendant decretum Concilii primi Niceni, quod huius regni legibus sancitur. Sanctum & magnum Concilium iste statuit, ut si quis inuentus fuerit post hanc diffinitionem usuram accipiens, abjectatur à Clero, & alienus à Canone sit. Meminerint denique concilium Vien. sub Clemente V. hæreticos eos omnes iudicasse, qui usuram licitam esse statuunt. Aperiatis oculos Dominus Iesus, vt veritatem videant, & inclinet corda eorum incide duriora, vt eam ament, & utrisque vlnis amplecentur. Sed hic prolixior fui.

II.

*CHRISTVS NON EST CAPVT
fæneratorum.*

Christus caput est Ecclesiæ & eius membrorum: fæneratores vero non sunt Ecclesia, neque membra Ecclesia. Hieron,

STATVS CALAMITOS VS.

ron. in Ephes. 5. Ecclesia enim Christi gloria est, non habens maculam, aut rugam, neque aliquid huiusmodi. Qui ergo peccator est, aut aliqua forde maculatus, de Ecclesia Christi non potest appellari, nec Christo subiectus dici. Sed fœneratores sunt peccatores, Ecclesiæ Catholicæ per ætates omnes iudicio.

Belle Diuus Ambrosius, *Ambos videt Dominus, fœneratorem & debitorem, occurrentes sibi spectat ambos; testis alterius iniquitatis, alterius iniurie. Illius auaritiam condemnat, huius stultitiam.* Præterea,

*Amb. in
Tob. cap. 7.*

fœneratores resistunt Spiritui Christi, refractarii sunt, non ergo membra. Dices fœneratores in Ecclesia esse. Respondeo, possunt esse in Ecclesia, sed non sunt de Ecclesia, quemadmodum multi possunt esse in domo Regis, qui non sunt de domo, non domestici, sed extranei. Sunt in Ecclesia, sicut zizania in tritico, hæc non sunt partes tritici, neque illi partes aut membra Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ. Quod enim (inquit Diuus Augustinus) in libro Canticorum Ecclesia sic describitur, *Hortus conclusus, soror mea, sponsa, fons signatus, puteus aquæ viæ, paradisus cum fructu pomorum;* hoc intelligere non audeo, nisi in sanctis & iustis, non in auaris, & fraudatoribus, & raptoribus, & fœneratoribus, & ebriosis & inuidis, Iterumq; Beatus Augustinus, *Mali Catholicæ & hæretici non pertinent ad sanctam Ecclesiam Dei, quæ eius ipsius esse videantur; quia isti sunt auari, raptores, fœneratores, immundi, malevoli, & cætera huiusmodi.* Fœneratores igitur sententia Augustini (qui unus præferendus est vniuersis usuræ defensoribus) non sunt Ecclesiæ Catholicæ membra, sed extranei, iuusti, impij. Diabolus autem, (vt ille vere ait) est caput impiorum, qui sunt eius quodammodo corpus, ituri cum illo in supplicium æterni ignis, sicut Christus est caput Ecclesiæ, quæ est corpus eius, futurum cum illo in regno & gloria sempiterna. Hæc D. Aug.

*Aug. lib.
5. de Bapt.
contra Donatist. cap.
13.*

*Ibid. lib. 6.
cap. 3.*

*Aug. de Doctr.
Christi lib. 3.
cap. 37.*

Quæ cum ita sint, mirum non est, si fœneratores miseros esse doceamus. Qui enim Catholicæ non sunt, nulli sunt, nihili sunt, nihil sunt, ipsi bufonibus quodammodo sunt miseriiores. Extra Christum, extra Ecclesiam, extra corpus Christi nihil regnat,

gnat, nisi peccatum, maledictio, mors, infernus. Quorum au-
gem Christus non est caput, eorundem plane caput est Diabo-
lus, Diabolus inquam, qui origo est nequit, magister confu-
sionis, inimicus hominis, hostisq; iustitiae, de quo vere dici po-
test illud, quod sanctus Ambrosius prædicat de fœneratore, e-
Ambro. l. de
Tobia cap. 7.
fœnator
ius membro & mancipio. Quasi Leo, querit quem deuoret qui si acci-
piter unguibus olorem quarit inuadere: de cuius autem m. nu. non
quasi Leo 65. euaditur, nisi tempestive ad pœnitentiam recuratur.

III.

FOENERATORVM DEVS
est idolum.

2. Cor. 4.4.
Eph. 6. 11.
G. 2. 2.
IN malis Catholicis & rebellibus, cuiusmodi sunt artis usur-
trix professores, qui nolunt auscultare Deo & sacerdotibus e-
ius diuinam legem prædicantibus, habitat & regnat Diabolus
hominum antityporum, & huius mundi cultorū rector. Hunc
sequuntur, hunc adorant omnes usuræ dediti, fœneratorum
ergo Deus est Diabolus, idolum procul dubio, turpissimum, &
conculcandum.

Porro, qui credunt usuram esse licitam, pro vero ac natu-
rali Deo somnium cordis sui adorant, quod natura nihil qui-
dem est, Deum verum, qui fœnora prohibet, mendacem faci-
unt, quia non credunt testimonio, quod testificatus est Deus de
voluntate sua aduersus usuram. Deum isti agnoscunt & adorat,
qui usuram non improbat, qui fœneratores non condemnat,
hoc est, figmentum cerebri sui, vel si mauis, ipsum Diabolum.
Is enim Deus nusquam est, qui delicitatur fœnore ideoque fœ-
neratores non seruunt vero Deo, sed idolo cordis sui, hoc est,
adorant suam falsam & ridiculam opinionem de Deo, quam
sомнiant esse certissimam veritatem. *Ipsa autem ratio fateri co-
gitur opinionem humanum non esse Deum.* Annon autem eos miser-
os putas, qui ignorant verum Deum, & adorant id, quod natura
non est Deus? Huiusmodi vero sunt omnes fœneratores, de
fide saltē.

Luther. in
Galat. cap.
4. vers. 8.

Addo

Addo etiam eiusmodi credentes nouam & inauditam sibi finxisse Ecclesiam. Veram enim aut nesciunt, aut mendacem faciunt, quia non credunt eius testimonio, quod testifica-ta est de Deo Domino suo, quod usurpas prohibeat. Illi imaginatur & statuerunt sibi Ecclesiam Catholicam, quæ non damnat usuram, sed potius approbat: quæ certe nusquam est, nunquam extitit, nunquam erit. Miseri, insensati, amentes sœnatores, quis vos fascinavit, ne obsequeremini veritati, quæ vobis oculos depingitur, & in aures vestras (utinam in corda quoque) indefinenter infunditur? Usuram exigitis, non ex suauitate Dei, non ex Catholicismo dogmate Ecclesie: cupiditates carnis vestrae sequimini, & ex ipso Diabolo didicistis licere vobis usuriam artem exercere. Id quod mox plene & plane demonstrabo.

IV.

FOENERATORES SVNT CRAS.

si Peccatores.

IN Deuteronomio enim scriptum est (inquit sanctus AmbroDeut. 23.19.
stus) Non exiges à fratre tuo usuram pecunia, & usuram escarum, & usuram omnium rerum, quascunque feneraueris fratri tuo. Si alienigena credideris, usuram exiges ab eo: à fratre autem tuo non exiges. Vides quantū pondus in verbis sit. Noli, inquit, exigere usuram à fratre tuo, hoc est, cum quo habere debes omnia communia, ab eo tu usuram exiges? Frater tuus consors naturæ, & cohæres gratiæ. Noli ab eo exigere amplius, à quo durum est repetere, quod dederis, nisi cum habuerit, unde soluat, Hæc *Ambros. lib.* de *Tobia cap. 14.*

Capite autem eiusdem libri 15. sic scribit. Sed ab alienigena *Ambros. de Tob. c. 15.* exiges. Quis erat tunc alienigena, nisi Amalech, nisi Amorphaus, nisi hostes? Ibi, inquit, usuram exige. Cui merito nocere desideras, cui iure inferuntur arma, huic legitime indicantur usuræ. Quem bello non potes facile vincere, de hoc cito potes centesima vindicare te. Ab hoc usuram exige, quem non sit crimen occidere.

C Sine

Sine fetro dimicat, qui usuram flagitat. Sine gladio & c^e hoste
victiscitur, qui fuetit usurarius, & exactor inimici. Hac ille.

*Psalm. 15.
Basil. in
Psal. 15.
In principio
legis a fratri-
bus tantum
frenus tolli-
tur, in pro-
pheta ab
omnibus u-
sura prohibe-
tur, dicente
Ezechiele,
pecuniam
suam non de-
dit ad usu-
ram. D. Hiero-
n. lib. 6. in
Ezech. c. 18.
Ambro. ibid.
cap. 9. &c. 12.*

David actus à Spiritu sancto usuram inferit transgressionibus Legis moralis. *Ἐν τοῖς μεγίσταις τῶν ραπτῶν ἐδιλέπατο*, inquit sa^rtus Basilius, artis usurariæ hostis aceritus.

Scriptura sacra affirmat sceneratores Dei esse oblitos, Ezech. 22. 12. Usuram contrariam esse timori Dei, Leuit. 25. 36. Violationem esse primi legis præcepti, Leuit. 26. 37. Odio & despectui esse Deo, Ezech. 22. 13. Abominationem esse, & aterna morte dignam, Ezech. 18. 13.

Sed dicit Usurarius, *Ucura dulcis est*. Respondeo, mors est in hac olla, sub hoc melle latet venenum forte. Audi sanctum Ambrosium, *Væ iis, qui dicunt, quod amarum est, dulce*. Quid amarius usura? Quid etiam tetius eo, qui hodie scenerat & cras exigit, *Est odibilis, inquam, homo huiusmodi*. Hac ambros.

Nedicas in corde tuo bonum esse odorem lucri ex re quilibet. Hieron. Iniusta enim lucre breues habent voluptates, longos autem dolores. August. Eligas (igitur) damnum potius, quam turpe lucrum. Illud enim semel tantum te dolore afficiet, hoc vero semper. Melius (certe) est honeste pauperem esse, quam turpiter diuitem. Hoc enim commiserationem, illud vero reprehensionem ad fert, vt recte ait Bernardus.

*August. in
Psal. 12. 8.*

Dices, non possum victimum mihi parare sine scenore. Auditio, quæso, diuum *Augustinum*: Audent etiam (inquit) sceneratores dicere, *Non habeo unde vivam*; hoc mihi & latro diceret deprehensus in fauce, hoc mihi & effractor diceret deprehensus circa parietem alienum, hoc mihi & leno diceret, emens pueras ad prostitutionem, hoc mihi & maleficus diceret, incantans mala, & vendens malitiam suam. Hac ille.

Dices, exiguo lucro contentus sum. Respondeo cum sancto Augustino. Si aliquid plus, quam dedisti, expectes accipere, scenerator es, & in hoc improbandus, in Psal. 36.

Dices, Fæneratus sum, sed pauperibus lucrum integrum dedi. De tuo des, non de alieno. Fænerasti; peccasti. Peccasti igitur,

gitur, quia pauperi obtulisti. Intentio enim bona non iustificat actum malum. Non licet mala facere, ut euenant inde bona. Huiusmodi sacrificiis (inquit S. Chrysostomus usuratiis) Deus non nos delectatur. Præstat Eleemosynas nullas facete, quam istas.

*Chrys. in
Matth. ho-
mil. 57.*

Fœnenerator, peccator, miser, mitte, desere, contemne usuram, desine peccare, desine fœnenerate. Quare peccas? Qui a nescis quid facias? Vis nescire, non vis scire. Bis peccat, qui non vult scire, quod debet. Peccat, quia nescit, peccat magis, quia vult nescire, quia non vult scire. Fœneras, peccas, quia placet, ut sic facias. Fœnenerator, peccas, & peccare pergis. Fœneras, & fœnenerate non dubitas. Lucrum tuū sustulit sensum peccati tui. *Amb. in Tob. c. 14.*
 Peccas, imo & manifeste peccas, proinde duplicitet reus es, *Mal. 2. 7.*
 quia & malum agis, & doces. Usurarie, cur nomen peccati tui, *Iac. 3. 17.*
 artis tuæ, fugis, cum peccato ipso delesteris, & rem nominis a *Deut. 23.*
 lacriter impleas. Consideres quid tibi dicat sanctus *Ambroſius:* *Luc. 6. 31.*
Silicium est, cur vocabulum refugis? Cur velamen obtexis? Si illicium est, cur incrementum requiris? Fœnenerator, Disce legem Dei ex sacerdote Dei. Ne sis ingenio stupido, aut peruerso. Sapientia, *illud certum
est, si subue-
niendus sit
panper, et
iam nullare
cipienda for-
tis habitaru-
su ne, multo
magis prohibi-
beri fœnera-
torias patrici-
nes, Beza in
hunc loc.*
 quæ superne est, tractabilis & obsequens est, & plena misericordia & fructuum bonorum. Audias Patrem tuum, qui dicit, *Quomodo
Dominum tuum, Saluatorem tuum, qui ait, Mutuum date, nihil hoc loco usu-
indefferantes. Ne spernas doctrinam Matris tuæ, S. Ecclesiæ Catholice, quæ & te, & usuram tuam sententia sua condemnat.* *Har. euang.
pag. 766. in
hunc locum.*
 Hanc si spernas, si non audias, eris publicanus, ethnicus, atheistus superbus & insanus idiota. Abiijciet te pater, si nolisi ei auscultare. Non agnosceret te Dominus, si nolis præstare, quæ tibi præstanda præcipit. Repudiabit te mater tua, ex albo filiorum te expungeret, te fastidiet, si iudicium & voluntatem tuam ei nolis subiijcere, sed in rebellione tua ac transgressione permaneas. O fœnenerator, miserere animæ tuæ, miserere cōditionis tuæ flendæ extingue peccatum tuum, desine fœnenerate, vel certe non effugies iram & maledictionem diuinam. Huius rei veritatem sub exitu libri mei abundanter arguam & indicabo.

V.

FOENERATORES NON SVNT nati ex Deo.

S. Joh. 18. **S**cimus (inquit S. Iohannes) quod quisquis natus est ex Deo, non peccat: sed qui genitus est ex Deo, conservat seipsum, & malus ille non tangit eum. Fœneratores vero peccant, usuræ suæ incumbunt, fœnore delectantur, lucris eius vetitis sese exhilarant. Malus ille eos tetigit, infecit, cœpit, Fœneratores ergo nati non sunt ex Deo.

2. Joh. 5.6. **P**ræterea, *Quicquid natum est ex Deo, vincit mundum.* Sed fœneratores non vincunt mundum, sed vincuntur à mundo. Renati ex regeneratione sua naœti sunt vires, quibus superatur mundus, id est, quicquid mandatis Dei reluctatur. Has vires spirituales non habent usurarij, quippe qui usuris suis addicuntur contra doctrinam Dei & Ecclesiæ.

7. Joh. 5.1. **D**einde, *Quisquis credit Iesum esse Christum illum, ex Deo genitus est.* Hoc autem non credunt Usurarij. Iesus enim, quem illi credunt & confitentur, non est verus Iesus, B. Virginis filius, fœnoris osor & vltor, sed idolum cordis sui, usurarius ipse, vel saltē Usuriorum amicus & approbator. Sed addo: qui vera & completa fide credit Iesum esse Christum, hoc est, vñctum Regem, Sacerdotem & Prophetam, is Christo se subiicit, tanquam Regi suo, & ex eo discit, vt discipulus ex doctore suo. Qui vero nolunt Christum supra se regnare, inimici & rebelles iudicantur, & morti adiudicantur. Huiusmodi autem homines sunt fœneratores, qui nolunt obtemperare Christo; qui regnat & docet in Ecclesia sua per Spiritum, per Scripturas sacras, & per legitimos Pastores, Apostolos, & eorum fideles successores.

2. Joh. 19. 27. **P**orro, *Qui dat operam peccato, ex diabolo est.* Diabolum hic refert, vt filius patrem, & malo spiritu regitur. Usurarij vero peccato dant operam, hoc est, Usuris suis: Usurarij igitur sunt ex Diabolo.

Deni.

Denique, *Per hoc manifesti sunt filii Dei & filii Diaboli, quis non dat operam iustitiae, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum.* Et iterum, *Nostris quicunq; exercet iustitiam, ex ipso natum esse.* Cap. 2. 29.
Sed fœneratores iustitiae & charitatis præcepta violent, limites transfiliiant, & iniustitiae sese dedunt. Non dant operam iustitiae & charitati, sed odio potius & iniquitati.

Nullum de Deo hominum genus peius sentiunt, quam fœneratorum: sudum sit, an tempestas, perinde illis est. *Plutum adorant, aurum & argentum deificant, legem diuinam violat,* sibi ipsis placent cæteros omnes contemnunt. *Polypus, Stupidum alioqui animal, in captandis cunctis incredibili virtutis solertia: ita vsurarij penè omnes ad solum quæstum suum sapiunt, alibi pecudes meræ.* Alienis fruuntur sudoribus, alienis curis ac vigilijs, ipsis interim otiosis, securis, stertentibus.

Plin. hist.
nat. l. 9. c. 29.

Sed vsura vtilis est, Vsurarij sunt beneficii. Vt ille est v-
Basil. in
Psal. 41.
fura? Loquatur D. *Basilius.* Nemo vulnere vulnus curat: nemo malis malo medetur: nec paupertas fœnore corrigitur. Existit fœnus supra fœnus, malorum parentum mala soboles. His sane fœtus vsurarum recte genimina viperarum dicuntur. Viperas enim dicunt ventrem matris per rodendo nasci: sic item fœno-
ra debitorum domos absumento nascuntur. Hæc ille.

Dic S. *Chrysostome*, an sit vsura vtilis. Dum vsura videtur dare, accipit: dum videtur succurrere, opprimit. Sicut qui aspi-
Homil. 12.
opus imperf.
in Matt.
de percuditur, quasi delectatus vadit in somnum, & sic per sua-
uitatem soporis moritur: sic & qui accipit sub vsuris, pro tem-
pore delectatur, quasi qui beneficiū accipit, ac sic per suaui-
tem beneficij non sentit quomodo captiuus efficitur. Iterum,
Sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurrat
& corruptit: sic vsura per totas facultates eius discurrat, & co-
uertit eas in debitum. Atque iterum, Sicut fermentum modi-
cum, quod mittitur in multam farinam, totam consersionem
corruptit & trahit illam, & facit illam totum fermentum: sic
cum vsura in domum alicuius intravit, totam substantiam eius
ad se trahit, & conuertit in debitum.

Sed sit aliqui
disantur hac
ratione. Illud
tamen non
est bonum,
quod perse
& suo genere
est malum,
ut proditio,
mendacium,
adulterium,

FOENERATORVM

*& id gonus
alia, qua-
racunque in-
de emul-
menta se-
quuntur.*

Rectè item *Plutarchus*, Qui in lutum incidérit, eum opor-
tet aut fugere, aut manere: nam si se voluat, magis etiam inqui-
natur: sic qui rem habet cum fœneratoribus Rursus, ut ignis in-
ualescens alia post alia corripit, sic vslura. Hæc ille.

Sed audiamus de beneficentia, charitate, & iustitia fœ-
noris & fœneratorum ex Ambroſio, Basilio, & Lactantio, præ-
quibus vſurarij omnes, eorumque fautores fordan-

*Ambro lib.
de Tobia c. 3.*

Talia sunt vestra, diuites, beneficia, inquit S. Ambroſ. Mi-
nus datis & plus exigitis. Talis humanitas, ut spoliatis etiam dū
subuenitis. Fœcundus vobis etiam pauper est ad quæſtum. V-
ſuras soluit, qui victu indiget. An quicquam grauius? Ille medi-
camentum quærit, vos offertis venenum. Panem implorat,
gladium porrigitis. Quid vobis ibid. ca. 4. iniquius, qui pecunia
datis, & vitam obligatis & patrimonium? Accipitis aurum ar-
gentumque pro pignore, & adhuc illum debitorem dicitis, qui
vobis plus reddit, quam accepit? Vos creditoſes aſſeritis, qui
amplius debitis. Iterum, Nunquid colligunt de spinis vuas, aut
de tribulis ficus? Spina vſura est, ſpina centesima est, tribulus
est fœnus, male vrit. Quomodo potes fructum habere de spi-
nis? Rursus, Quod proscriptio tyrranorum, aut latronum ma-
nus operari ſolet, hoc ſola fœneratoris nequitia conſuevit in-
ferre. Iterum, Non veni legem ſoluere, ſed ad implere. Quam Domi-
nus nō ſoluit, vos ſoluitis? Vſuram, inquit, petere, luſſocare eſt.

Ibid. cap. 14.

Ibid. cap. 4.

Matth. 5.

Ibid. c. 14.

Cic. l. 2. off.

in fine.

Ambr. ibid.

cap. 2.

Hoc quoque foris sero eſt dictum à quibusdam eorum pruden-
tibus. Quid eſt inquit fœnerare? *Hominem* (inquit Cato) occidere.
Atq; iterum, Quod igitur commodauit pecuniam, & non fœ-
nerauit, iuſti ſeruauit officium. Malum eſt enim fœnus, quo
quæruntur vſuræ: iure execrabile dare in vſuram pecuniam,
quod lex prohibet. Sed Tobias hoc refugiebat, qui monebat fi-
lium, ne præceptum Domini præteriret, ut ex ſubtantia ſua
eleemosynam faceret, non pecuniam fœneraret, non auerte-
ret faciem ſuam ab vlo paupere. Hæc qui monet, condemnat
vſuras fœnoris, ex quo multi quæſtum fecerunt, & multis cō-
mendare pecunias negotiatio fuit. Et quidem eam prohibue-
runt

STATVS CALAMITOSVS.

23

runt Sancti. Quo grauius malum fœnus est, eo laudabilior, qui illud refugit. Da pecuniam, si habes: pro si alij, quæ tibi otiosa est. Hæc B. Ambrosius.

Basilius fœneratorem sic alloquitur: Tu in opum calami tates materiam tibi constituis augendi prouentus? Vtque coloniad satorum augmentum imbris exoptant, sicut in opiam & publicam egestatem hominum, ut pecunia tibi succrescat & fœnus lucrosior requiris? Sine terra plantas, sine satione metis, cum incertum sit cui congreges. Hæc ille, qui in homilia aduersus usuram ait noxiā esse & danti & accipiēti, illi quidem quod ad substantiam, huic autem quod ad animam.

Lactantius ita loquitur, Pecuniam si quam crediderit, non accipiat usuram. Ut & beneficium incolue sit, quod succurrit ne cessitati, & abstineat se prorsus alieno. In hoc enim genere officij debet suo esse contentus, quem oportet. talias ne proprie quidem parcere, vt bonum faciat: plus autem accipere, quam dederit, iniustum est. Quod qui facit, insidiatur quodāmodo, vt ex alterius necessitate prædetur. At iustus nunquam prætermittet, quo minus aliquid misericorditer faciat: nec inquinabit se huiusmodi quæstu: sed efficiet vt sine ullo suo damno ipsum, quod commodat, inter bona opera numeretur. Munus non accipiet à paupere, vt si quid ipse præstiterit, eo bonum sit, quo fuerit gratuitum. Hæc ille.

Ad ipsam hic quoque sententiam Alphonsi iustitiae amatoris ardentissimi, qui fœneratores (vt Panormitanus scribit) vt pote labores mortalium depascentes, Harpyias vocare solitus est. Quemadmodū n. Virgilius illę Harpyias raptu viuebant, sic hodie fœneratores ex pauperum laborib. magnas per nefas o- pes reponunt sibi, & suis. Fœnus nil aliud sibi, quam anima funus Idem lib. 3. videri dixit. Damnauit autem vniuersam fœnerandi rationē, quæ planè est contra naturę regulam, cum ex nihilo nihil dignatur. Potui hic quoq; naturę doctores proferre, Platonem scil. & Ari- stotelem, quorum alter usuram illicitam iudicauit, alter naturę contrariam (sicut quidam Sodomiam quandam) affirmauit.

Hugo Card.
in Psal. 15.

Con.

Constat igitur usurarios iniustos esse, & iniustitiae op̄eram dare: concludimus igitur eos non esse filios Dei, non esse natos ex Deo, sed ex Diabolo, iniustorum patre ac deo, ac proinde non esse felices, & beatitudinis heredes, sed miseros & infelices. Vnde (inquit Chemnitius) apparet quam pauci sint veri & genuini filii Dei inter Christianos. Omnia enim ubique usuris repleta sunt.

*Chemnitius.
harm suang.
.5. in Luc.
c6. 35 pag.
763.*

VI.

FOENERATORES IMMERITO
dicuntur Christiani.

*Tertul. in A-
dolget. c. 3.*

Philosophi de auctoribus suis nuncupantur Platonici, Epicuri, Pythagorici: nos item à Christo, Domino ac Doctore nostro, dicimur Christiani. Vt autem hoc nomine iure indigitemur, æquum est ut rem nominis implere diligenter conemur. Neque enim (ut recte monet Greg. Nyssenus) ex appellatione res fiunt: sed earum subiecta natura, quæcumque tandem illa sit, apti nominis significatione declaratur. Exempli gratia, Si arbori aut petræ hominis vocabulum tribuamus, ideone planta aut lapis erit homo? Minime vero: sed oportet ut homo sit prius, deinde congrua ipsis naturæ appellatione nominetur.

*Clem. Strom
lib. 6.*

Verus athleta Christianus (inquit Clemens Alex.) qui in magno stadio, nempe hoc mundo, veram assecutus victoriam aduersus omnes animi perturbationes. Hæc ille. Fœneratores vero à cupiditatibus suis mundanis vici, malis animi affectibus succumbunt. Usura enim directè opponitur charitati, ut ait Hugo. Fœnerari prohibet Christiana charitas, teste Beza. Non colligunt homines ficus de tribulis, & δένοντες φιλανθρωπίαν, inquit S. Basilus magnus.

*Hug. Card.
in Psal. 15.
Beza annot.
in Mat. 19. 8.
Basil. h mil.
n. 7. su.*

Miserere item subseruiunt iniustitiae. Usuras enim querere, aut fraudare, aut rapere nihil interest, quia septimum præceptum hæc omnia prohibet, ut recte ait D. Hieron. Consimile habet D. Ambrosius. Si quis, inquit, usuram accipit, furtum facit

eram
natos
pinde
nsceli-
veri &
ysuris

TO

cit. Quis igitur sanus dixerit vslurarios, qui furtis operam dant,
veros esse Christianos? Audiamus *Calvinum*, quem fñenerato
res suum esse imaginantur: Certe fñenerator semper erit latro,
hoc est, qui quæstum faciet ex fñore, ille prædo erit. Rursus,
in Republica bene constituta nemo fñenerator tolerabilis est,
sed omnino debet è consortio hominum rejici. Certe fñenera-
re quæstus est illiberalis, & indignus homine tam pio, quam
honesto. Hæc ille. Nunc autem latrones & prædones dicemus
germanos Christianos? Illosne veros Christianos iudicare par-
est, qui indigni sunt hominum consortio, & rebus illis adhæ-
rent, quæ Christianis minime conueniunt? Sit hæc potius in-
fania stultorum, qui falsa nomina rebus solent imponere.

*Calvin. in
Exch. 13.*

Ille vere Christianus est (inquit S. *Augustinus*) qui omnibus misericordiam facit, qui alienum dolorem tanquam proprium sentit, cuius mensam nullus pauper ignorat, qui terrena contemnit, ut possit habere cælestia, qui opprimenti pauperem se præsente non patitur, qui miseriis subuenit, qui denique ad fletum fletibus prouocatur alienis. Qui vero rem habent cum v-
surariis, sentiunt eos aliis moribus imbutos. Isti *Augustino* inco-
gniti sunt, peregrini sunt, iniucundi sunt, non placent. Belle S. *Bernardus*, Taceo quod sicubi desunt *Iudei*, peius iudaizare do-
lemus Christianos fñeneratores. Sit tamen Christianos, & non
magis baptizatos *Iudeos* conuenit appellare. Sic *Bern.*

*Bern. Epist.
322. ad spi-
renses*

Christianus verus est verus Christi discipulus & sectator. Huiusmodi autem homo abnegat rationem propriam, pru-
dentiam propriam, & voluptates suas, & Christum imitatur. Christiani nomen ille frustra fortitur, qui Christum minime imitatur. Quomodo autem hæc ab vslurariis præstantur, supra ostensum est.

Omnis germanus Christianus rex est, & sacerdos, vñctus oleo lætitiae, hoc est, salutari gratia Spiritus sancti. Fñenerato-
res vero reges non sunt, quia cupiditatibus suis seruiunt, non Deo, cui seruire est regnare, nec *Sacerdotes*, quia rationem suam

*A. loc. 7.
Psal. 45.*

D cæcam,

cæcam, belluam feroem, non mactant, nec se totos in holocaustum Deo offerunt.

1. Cor. 6.

Christiani veri ad Christum pertinent, Christi sunt, eius Spiritu sunt animati & ornati, Fœneratores vero ad Diabolum pertinent, eius sunt, & à cacodæmone deformantur ac reguntur. Christiani & Christus vnum sunt. Sed fœneratores & mundus vnum sunt. Qui agglutinatur Christo, vnum cum eo Spiritus est, eius spiritu instruitur, viuiscat, regitur. Quis vero mundo agglutinatur, vnum cum eo spiritus est, sed spiritus malignus, spiritus peruersus, spiritus rebellis, atque huiusmodi spiritu inficitur, occiditur, seducitur. Bonus Christianus transformatur in Christum, induit Christum, sed obstinatus usurpius transformatur in mundum, mundum sapit, mundum induit, mundum olet, mundus est, sed immundus totus. Concludam hic impreſentiarum cum verbis Diui *Ambroſii*: Ille, inquit, est supplantor, qui usurparum captat emolumenta. Itaque Christianus, si habet, dat pecuniam, quasi non recepturus, aut certe sortem, quam dedit, recepturus. Hæc D. Ambr.

Ambroſi. E-
pif. lib. 3. ad
Vigilium E-
pſcopum.
Tom. 5. pag.
114.

Macar. hom.
15.

Hieron.

Ecce nunc fœnerator Christiane, gloriariſ de nomine, quod alienum est, non tuum. Quid autem tibi prodest vocari, quod non es, & nomen usurpare alienum? Sed si Christianum te esse delectat, quæ Christianitatis sunt gera, & merito tibi nomen Christiani assume. Habent Christiani lachrymas (vt docet *Macarius*) luctum & planctum; suntque illis lachrymæ deliciarum loco. Lachryma fœnerator, lachryma, plora, plange. Luctus sit tibi cibo, sint lachrymæ deliciis. *Oratio Deum lenit, sed lachryma cogit: haec ungit, illa punxit.* Coegisti multos lachrymare, & non tu ipse lachrymas? Tristitia, curis & doloribus haud paucos cruciasti, & tu horum omnium immunis, supinus steriles? Tristetur anima tua, crucia, macera animam tuam doloribus Dei. Causa fuisti multis gemituum & suspriorum, & turrides, & latraris? Effunde, ejice gemitus tuos ac suspria ex imo peccatore. Conuerte lumina tua in flumina, frontem in fontem, gaudium in luctum, usuram in misericordiam, fœnus in iustiti-

am,

am, rebellionem in obedientiam, & eris reapse Christianus bonus, gratius Deo, Angelis, & hominibus omnibus bonis.

VII.

FOENERATORES MALEDICTIONI legis diuinæ sunt subiecti.

Scriptum est enim (inquit Diuus Paulus) *Execrabilis quisquis non manserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro Legis, ut faciat ea. Lex autem vetat fœnerare pecuniam, & qui cquid est pecunia æstimabile. Quisquis votam legem seruauerit, impegerit autem in uno, o mnis teneatur. Violavit enim legislatorismaiestatem, legis integritatem, & quæ eam perficit, charitatem. Nam qui dixit ne mœcheris, dixit etiam non fœnerabis, non furtum facies, nihil iniusti committes. Quod si non fueris mœchatus, fœneraueris autem, aut aliud aliquid iniusti feceris, factus es transgreflor legis.*

Deinde, fœneratores priuantur temporali benedictione Dei, vt apparet ex Deut. 23. 20. Subiiciuntur autem maledictioni eius temporali, Prou. 28. 8. Ezech. 22. 12. 13. 15. Et æternæ morti adiudicantur, Ezech. 18. 13. Exosus sine dubio Deo est, quisquis dat operam peccato, Odisti, inquit Dauid, *omnes ope rantes iniquitatem.*

Sed dicet Fœnerator, Mediatorem habeo, is me seruabit. Bene est. Sed quis ille tuus mediator? Num figmentum cerebri tu? An verus Iesus Christus? Audeo affirmare Dominum Iesum odio habere fœneratores, iisque olim dicturum, *Nunquam noui vos, Discedite à me, qui operam datis transgressioni Legis.* Fœnerator, mediator tuus te odit fœneratorem, te condemnabit peccatorem. Veritati non obtemperas, obtemperas autem iniustitiæ, tibi igitur erit excandescens & ira. *Mutuatur pœccator, & non soluit, mutuatur iustus & soluit.* Audit verbum de misericordia & humanitate, & soluit. Audit verbum de non fœnerando proximis, & soluit. Audit de obedientia pastoribus præstanta, &

D 2 soluit.

*Rom. 2. 8.
Psal. 5. 6.
Psal. 17.*

solut. Audit de condemnatione usuræ, & condemnat. E contrario, peccator superbus & arrogans (cuiusmodi sunt hodierni nostri fœneratores) audit sermones Dei, sed floccifacit. Audit de iustitia, non solut. Audit de humanitate, non est soluendo. Audit de misericordia, non miseretur. Audit de obedientia Deo & Ecclesiæ præstanda, non soluit, *avertit*. Audit de non fœnerando, & tamen fœnerat. Audit quidem, sed non audita præstat, sed potius in vetitum nititur, & in peccatis suis perstat.

Iste status est fœneratorum, qui fœnora sua non relinquunt, & pœnitentia viae non eunt. Calamitosus certe, ac miseriарum plenus. Recte quidem Diuus *Ambroſius*: Non dabis, inquit, pecuniam tuam ad usuram, quoniam scriptum est, quod is, qui pecuniam suam non dedit ad usuram, habitabit in tabernaculo Dei. Et lib. de Tob. cap. 13. *Daniel*, inquit, benedictum æstimauit, qui pecuniam non dedit in usuram. Si ergo, qui non dedit, benedictus, *sine dubio maledictus*, qui ad usuram dedit. Cur ergo maledictionem potius eligis, quam benedictionem? Hæc ille Perpende tecum fœnerator S. *Leonis* Magni verba, grauitatis ac terroris plena. Quilibet sequatur euentus, mala semper est ratio fœnerantis, ut aut miser sit amittendo, quod dedit, aut minor accipiendo, quod non dedit. Multiplicatur quidem facultas iniustis & tristibus incrementis, sed mentis substantia contabescit, quoniam *fænum pecunia funus anima*. Audi etiam *Petrum Bleſensem*, qui ait: Fœnerator tristissimos habet exitus huius vitæ, cuius mors detestabilis, cuius finis interitus, cuius damnatio sine fine.

*Hæc hystoria
eum aliis si-
nibus nature
referitur à
Tho. Berdon
in libro suo de
iudicis diuinis,
anglice
edito, Anno
1612 pag.
476.*

Recitat *Johannes Ang.* historiam de quodam opulento fœneratore, qui grauiter ægrotans, & ab amicis monitus testamento ut conderet, dixit: Corpus & animam meam legare volo Satanæ, & spiritibus infernalibus, cum quibus in æternum clemabor. Vxorem etiam meam iisdem lego, quæ exitij mei, peccati & damnationis, principalis causa est. Diaconum vero, qui quotidie ad mensam meam assedit, & cibum meum sumpsit, eodem modo Diabolo mancipio, quoniam non reprehendit me,

sed

*Ambr. ad
Vigil. Epist.
lib. 3.*

*Leo de ieui-
nio, 10. men-
sis, ferm. 6.*

*Per. Bleſ.
Epist. 131.*

sed ventris sui curam gerens, mihi adulatus est. Hæc vbi dixit,
actutum vitam exhalauit.

Considerate hæc, vos fascinati, pœnitentiam agite, fœ-
nerare desinite. *Fæn eratores esse definiti, filii eritis altissimi.* Non
faciunt beatum vitiosæ ac mortiferæ cupiditatēs, quibus illa-
queata anima humana, & carni mancipata, æterna morte da-
mnatur: sed innocentia, sed iustitia, sed charitas, sed misericor-
dia, cuius merces est immortalitas. Huius præmij cœlestis; ac
sempiterni, participes esse nō possunt, qui vsuris, rapinis, frau-
dibus, iniurijs conscientiam suam polluerunt. *An ignoratis iniu- 1. Cor. 6.9.*
stos non esse Dei hereditatē possūros? Quid? An non putatis Deum
iustum esse, ac peccatoribus immorigeris infensum? An nesci-
tis eum tam iudicem esse, quam patrem? Debemus huc omnes
& amare, quod pater est, & vereri, quod Dominus, & metuere,
quod seuerus iudex. An diuitias benignitatis eius, & toleran-
tiæ, ac lenitatis contemnitis, ignorantēs vos benignitate Dei
ad resipiscētiā deduci? Potuit nunc vos in abyssum detru-
dere, potuit nunc corpora vestra dilaceranda diabolis tradere,
potuit dignas pœnas à vobis sumere, sed, vt videtis, se refrænat,
iram suam compescit, expectans vestram conuersiōnem. Pœ-
nitentiam igitur agite, vt utram abijcīte, opera pœnitentiæ di-
gna facite. Cauete vobis à corde pœnitere nesciente. Nam vbi
non est resipiscētia, ibi non est venia. Deus certè parens in-
dulgentissimus, remissurum se pœnitentibus peccata promit-
tit: & oblitteraturum omnes nostras iniquitates, si iustiam de-
nuo cœperimus operari. Si vero peccare perrexerimus, si ope-
ram peccatis nostris dederimus, frustra remissionem expecta-
mus, falso dicimus Dominum *Iesum* nos à reatu eorum liberal-
ſe. Quos enim Christus iustificat, eos Spiritus Christi sanctifi-
cat. Quos Christus sanguine suo lauat, eos Spiritu suo viuifi-
cat. Seruunt Christo, quos Christus seruat. Quos per Ecclesi-
am donabit salutē, eos per Ecclesiā docet & conuertit. Attē-
dite, auscultate. Miserrimi sunt, quib. Ministri Christi non au-
dent, non possunt euangelizare pacem, aut absolutionem da-

*Ambr. l. de
Tob. cap. 16.*

Ezech. 18.

*Matt. 18. 18.
Ioh. 20. 23.*

re peccatorum. Sed Ministri Christi non audent, non possunt vobis sceneratoribus pacem euangelizare, & peccata vestra remittere, nisi paenitentiam seriam ac sinceram professi eritis. Non mihi credis? Age. Fac periculum, accede ad Ministrum Christi legitimum, eruditum, fidelem. Dic ei te fœnegratorem esse, vñræ operam dare, ac daturum, tenillis de sceneratione tua doloribus affici, sed apud te statuistile scenerare iterum atq; iterum, absque vilo vel minimo remorsu conscientiæ. Dic ei potrò, si vis, te peccatorum esse maximum, & sanctorum minimum. Enumera, si vis, quoque omnia peccata tua, solo scenore excepto: dic te summopere tristari, dolere, angí, peccata tua tibi valde displicere, te veniam diuinam petere, absolutionem & benedictionem sacerdotalem cupere, meliora te facturū apud te serio statuere. Quid tum? Putasne eum tibi absolutionem propterea concessurum, & pacem animæ tuæ prædicaturum? Nihil minus. Non audet non potest. Vnum adhuc restat facendum. Vende quæcunq; habes, & da pauperibus. Intelligis? Tibi dicet, Vsuram reijce, scenerare desine, subijerationem tuam Deo, recipe doctrinam, dogma Catholice Ecclesiæ, obedi patri & matri tuæ cœlesti, mitte hanc gratiam, dilectam, iucundam artem, restitue iniuste exacta, vt decet paenitentem, indulgentiā à Deo pete, exue te ipsum, induie Iesum Christum, inuolue te eius morti ac vulneribus, firmissime statue te fœnus, & omnes alias male lucrandi rationes in posterum vitaturum.

Ezech. 18.31.

Abijce omnes tuas iniquitates, omnes, inquam, omnes: renoua cor tuum, & spiritum, & dicam tibi, fili mi, frater mi, Sis bono animo, Deus transfluit iniquitates tuas. Sanguis Iesu Christi operuit, deleuit, obliterauit omnia peccata tua, requiescat anima tua in sp̄, pacem tibi euangelizo in nomine Domini Iesu Christi, benedico tibi in nomine Dei, vade in pace.

Vñ illis, qui præsumunt eos soluere, quos Deus ligat, eos iustificare, quos Deus cōdenat, eis benedicere, in quos Deus gladium stringit, & maledictis excipit. Huiusmodi homines sunt omnes sceneratores præfacti, cæci, ac impoenitentes, qui

pro

pro duritia sua, & corde, quod resipiscere nescit, thesaurizant
sibi ipsis iram in diem iræ, & patefactionis iusti iudicij Dei, qui *Rom. 2.6.*
reddet unicuique secundum opera sua.

Fœnenerator, male Christiane, Cœli te tetrico vultu aspiciunt, Angeli Dei te non agnoscunt, dæmones te pro delectamēto habent, homines ferè omnes, qui te norunt, fastidiunt, Pastores tui non audent tibi ministrare verbum pacis & consolationis, hoc est, non audent præ timore Dei animæ tuæ dicere, requiesce anima, hilaris esto, gaudeto, remittuntur tibi peccata tua, es in gratia apud Deum: non audent, inquam hæc tibi prædicare, dum pluriam artem exerces, & fœnenerator perfidis, Deus denique maximus dura iam olim in fœnatores decreuit, imò & in te arcum suum intendit. Circumspice igitur cito, caue tibi sedulo. Opus est tibi sincera & celeri pœnitentia. Nouit Deus mutare decretum, si tu noueris emendare te ipsum. Sed audi, quæso, quod facis, fac cito, accelerata conuersio[n]em & metamorphosin tuam Christianam. Sufficit enim tibi præteritum vitæ tuæ tempus, quod huev[er]q[ue] incessisti in v[er]suris tuis, in cupiditatibus, in pertinacia ac rebellione aduersus Deum & Ecclesiam. Siste pedem *nunc*, cursum retrahere, animum corrige, gressus dirige, pœnitentiam age. Ne differas eam in senectutem, aut in diem mortis, aut in extremam aliquam necessitatem. Age pœnitentiam, *dum sanus es*, dum diues es, dum omnia tibi fœliciter ex animi tui sententia eueniunt, dum deniq[ue] fœnenerator, & alia mala perpetrare potes. Si enim vis agere pœnitentiam, quando iam peccare non potes, ineertum est, vtrum peccata te dimiserunt, an tu illa. Næ tu homo sapiens non es, si resipiscientiam tuam in diem protendas & comperendines. Mors tua vitalis est, vita mortalis, vermis es, flos, fumus & umbra. Potes tu hodie obire diem, Hodie ergo resipisce. Fateor. Nunquam sera est ad bonos mores via. Sed hoc quoq[ue] verum est, Pœnitentia rara vera. Et, *Qui non est hodie, cras minus aptus erit.*

Detib[us] gratiam Deus, ut ad Deum redeas, ut veniam eius inuenias, Amen.

Trin-vni Deo gloria.